

TÜRK FOLK LOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK HALK
KÜLTÜRÜ BELGELERİ DERGİSİ

Aralık 1950

İÇİNDEKİLER: .....

Sümmani'ye Dair ..... Prof. Dr. FINDIKOĞLU Z. Fahri
Celâli Hakkında Bir Açıklama ..... Hikmet DİZDAROĞLU
Dede Korkuttan Dirse Han Oğlu Boğaç Efsanesi ..... Behçet K. ÇAĞLAR
Makedonya Yürük Folkloru -1- ..... İbrahim GÖKÇEN
Naldöken Tahtacıları -1- ..... Rıza YETİŞEN
Konyanın «Külfetsiz Nimetler» i ..... Afif EVREN
Mirzacan Bey - General Valeryan G. MEDETOF ..... Raci DAMACI
Kuloğlu Hakkında ..... Cahit ÖZTELLİ
Türk Halkbilgisi D. Kongresi - Finlerin Folklor Külliyatı ... A. KOCAAYDIN
Bir Masal: Kırk Köse İle Bir Köse ..... Celâleddin KİŞMİR

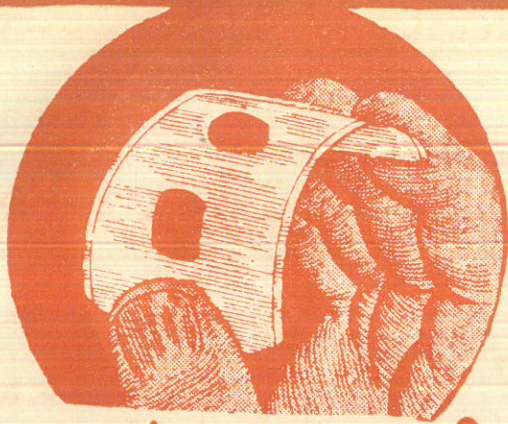
Sayı: 17

Kuruş: 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ FİLEN İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

0.08 m. m.

0.08 m. m.

REG. TRADE MARK

Mondial

RAZOR BLADE

Tıraş Bıçağı, cildine itina eden zevk sahiplerinin tıraş bıçağıdır.
Her yerde ısrarla arayınız.

Operatör

Dr. CAVİT GÖNCER

Umumi Baş, Boyun, Göğüs, Karın, Tenasüt
Uzuvları, Kol, Bacak, Damar ve Kemik

Hastalıkları Mütchassısı

Estetik ameliyatları yapar.

Günün 24 saatinde âcil hastaları kabul eder

Tel: Muayenehane: 23876 - Ev: 29029

Bayezit Okçularbaşı No. 13

Şık Kundura Evi

Hayrettin Birsen - Naci Akarışık

Mevsime ve kesenize uygun kadın ve er-
kek ayakkabısı giymek isterseniz «Şık Kun-
dura Evi» ne uğramayı ihmal etmeyiniz.

Taksitle satış yapılır.

Dereçi, Fındıklı No. 34 - İstanbul

Bizim Yayla

Konyada çıkar

Aylık Edebiyat - Fikir - San'at
Dergisi

Posta kutusu: 22 - Konya

320

321

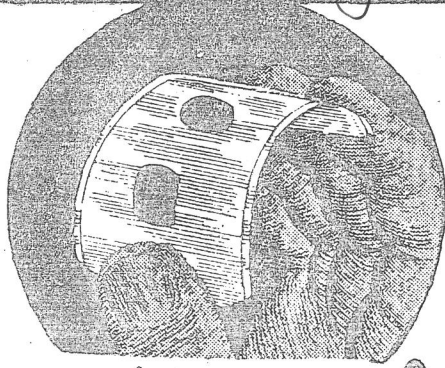
Hava SATILIN

20948227

Almandili ve Tdebiyatı

0.08 m. m.

0.08 m. m.

REG. TRADE MARK

Mondial

RAZOR BLADE

Tıraş Bıçağı, cildine itina eden zevk sahiplerinin tıraş bıçağıdır.
Her yerde ısrarla arayınız.

Operatör

Dr. CAVİT GÖNCER

Umumi Baş, Boyun, Göğüs, Karın, Tenasül
Uzuvları, Kol, Bacak, Damar ve Kemik

Hastalıkları Mütchassısı

Estetik ameliyatları yapar.

Günün 24 saatinde acil hastaları kabul eder

Tel: Muayenehane: 23876 - Ev: 29029

Bayezit Okçularbaşı No. 13

Şık Kundura Evi

Hayrettin Birsen - Naci Akarışık

Mevsime ve kesenize uygun kadın ve er-
kek ayakkabısı giymek isterseniz «Şık Kun-
dura Evi» ne uğramayı ihmal etmeyiniz.

Taksitle satış yapılır.

Dereci, Fındıklı No. 34 - İstanbul

Bizim Yayla

Konyada çıkar

Aylık Edebiyat - Fikir - San'at

Dergisi

Posta kutusu: 22 - Konya

TURAL

KO-PRİMİER

OKSÜRÜK

BRONŞİT

GEÇİR

17

TURK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK HALK
KÜLTÜRÜ BELGELERİ DERGİSİ

Aralık 1950

İÇİNDEKİLER: .....

- Sümmani'ye Dair ..... Prof. Dr. FINDIKOĞLU Z. Fahri
Celâli Hakkında Bir Açıklama ..... Hikmet DİZDAROĞLU
Dede Korkuttan Dirse Han Oğlu Boğaç Efsanesi ..... Behçet K. ÇAĞLAR
Makedonya Yürük Folkloru - 1 - ..... İbrahim GÖKÇEN
Naldöken Tahtacıları - 1 - ..... Rıza YETİŞEN
Konyanın «Külfetsiz Nimetler» i ..... Atif EVREN
Mirzâcan Bey - General Valeryan G. MEDETÖF ..... Raci DAMACI
Kuloğlu Hakkında ..... Cahit ÖZTELLİ
Türk Halkbilgisi D. Kongresi - Finlerin Folklor Külliyyatı ... A. KOCAAYDIN
Bir Masal: Kırk Köse ile Bir Köse ..... Celâleddin KIŞMİR

Sayı: 17

Kuruş: 25

SARIBI VE YAZI İŞLERİNİ FİLEN İDARE EDEN MESUL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ İHSAN HINÇER

SAYI: 17

ARALIK 1950

YIL: 2 - CİLT: I

Sümmanî'ye Dair

FINDIKOĞLU Z. Fahri
Halkbilgisi Derneği üyesi

Bir aralık toplanan Türk folklorcuları, şimdi birbirinden dağınık ve teşkilatsız bir halde-
dirler. Fakat bu, çalışmalarına mâni değil. 1927
de kurulan «Halkbilgisi Derneği» nin açtığı;
çığır, «Dernek»in faal olmamasına rağmen mün-
ferit teşebbüsler tarafından idame ediliyor.

Bu idamenin belirtilerinden biri, şair ve
muallim Hâşim Nezihî Beyin evvelce neşrettiği
«Sümmani» yi, ikinci defa neşretmesidir. Bun-
dan otuz sene kadar önce yalnız şark bölgesi-
nin birkaç şehrinde ismi yadedilen bir halk
şairinin bugün Türkiye çapında tanınan bir
halk şairi olması, şüphesiz kendiliğinden olma-
dı. Bu tanınma ve sevilmede teşekkül olarak
«Halkbilgisi Derneği» nin, fert olarak Murat
Uraz, Hâşim Nezihî, Nesip Yağmurdereli gibi
folkloristlerin hisseleri büyüktür.

Filhakika şimdi artık Sümmanî, Türkiyede
her tarafta tanınır. Kitablara geçmiştir, folklor
toplantılarında program konusu olmuştur. Er-
zurumlu Kasımoğlu Hüseyin, bundan böyle
Sümmani adı ile milli hafızada yaşayacak!

Hapishaneler, folklor araştırmaları için ö-
tedenberi bir klinik vazifesini görmüştür. Bu-
ralarda alinyazısı icabı, toplanan bahtsız va-
tandaşlar, memleketin dört tarafına mensup-
tur. Bir defa bir hapishaneye girdiniz mi, baht-
sız vatandaşların ziyaretçiler yüzünden bir ha-
rat değişikliği geçirmeleri işinizi kolaylaştırır.
İnsanlık, folklor tetkiklerine yol açar. Biraz sem-

pati olursa o zaman her iş kolaylaşır.

Bir gün Sinop'da muallim Hâşim bey, mah-
kûmlara ders veren hocalar arasındadır. Gü-
zel bir vesile. Hâşim bey, müstesna şairlik va-
sıfları ve kabiliyetleriyle mücehhezdir. Klâsik ve
halk edebiyatlarının teknik ve ruhuna ustaca
vakıf bulunuyor. Mahkûmlardan Erzurumlu
Zekeriya Çavuş ile bu şair muallim arasındaki
arkadaşlık, ortaya hiç yoktan bir «Sümmani ile
alâkadarlık» yaratmıştır. Buna şair muallim de
hayret ediyor. Keşke bu gibi alâkadarlıklar,
her folklorcuya nasib olsa.

İşte bundan on beş sene kadar evvel or-
taya çıkan küçük bir «Sümmani» broşürü bu
ahbablığın mahsulü idi. Fakat broşürün sahi-
bi, aradan geçen seneler içinde boş durmamış,
şairin oğlu ile temas imkânlarını elde etmiş,
arada «Sümmani» hakkında yazılan eserleri
takip etmiş ve 1950 de olgunlaştırılmış bir ikin-
ci «Sümmani» ortaya atılmıştır. Eser karşısın-
da folklor usulü bakımından edinilen ilk gü-
zel intiba şudur: Bir meselede tutunmak, se-
bat etmek ve derinleşmek kadar bereketli ve
yaratıcı bir şey olamaz.

Sümmani Şimdiye kadar hakkında hayli
çalışmalar yapılmış olan bir şair sıfatı ile artık
edebiyatlarımızın psikolojik ve içtimai tah-
lillerini beklemektedir. Murad Uraz, Nesip Yağ-
murdereli ve Hâşim Nezihî... gibi halk edebi-
yatlarının şair hakkındaki tetkikleri bir taraf-

«Türk Halkbilgisi Derneği» Adresi:
Cemberlitaş, Muallimler Birliği Bina-
sında Hususî Daire — İstanbul

38
Celâli Hakkında:

Bir Açıklama

Yazan: Hikmet DİZDAROĞLU

Sayın meslekdaşım Cahit Öztelli, Türk Folklor Araştırmaları'nın 13 üncü sayısında çıkan «Sümmâni Hakkında» başlıklı yazısının ikinci maddesinde, Hâşim Nezihî Okay'ın eseri vesilesiyle, Sümmâni - Celâli karşılaşmasına da temas ediyor, bu karşılaşmanın mümkün olmadığını şu satırlarla belirtiyordu: «Sümmâni'nin Celâli ile tanışmasına imkân yoktur. Celâli (1815 - 1863) öldüğü zaman, Sümmâni, nihayet iki yaşında bulunuyordu. Sayın müellif (H. N. Okay) bu cihetleri kontrol etmemiş, şairin 81 sayılı parçasındaki (Tapşur Celâli'ye emanetimiz) mısraına aldanmıştır. Halbuki, bu, Ziya Paşa'nın Bağdat'lı Ruhî'ye gönderdiği selâm kâbilinden tamamen mânevî bir (tapşurma) dır.»

Bu satırlar, Celâli'nin doğum ve ölüm tarihi hakkında sayın meslekdaşımızın da yanlış olduğunu göstermektedir. Öyle anlaşılıyor ki, sayın Cahit Öztelli, Celâli'nin doğum ve ölüm tarihleri için, Bayburt'lu M. Turhan'dan naklen Ziyaeddin Fahri'nin ileri sürdüğü rivayete da-

tan mahallinde yapılacak araştırmalarla tamamlanadursun, diğer taraftan edebî hüviyetini belirtecek tahlilî eserler vücutte getirilmelidir.

Hâşim Nezihî, kıymetli meslekdaşı Nesip Yağmurdereli'nin «Sümmâni» ye aid eserinden bahsederken şöyle diyor:

— «Ah kabil olsa da biz halkiyatçılar mesaimizden birbirimizi haberdar edebiliriz!»

Bu temenni, 1950 de (Halkbilgisi Derneği) nin yeniden faaliyete başlaması ile gerçekleştirilebilir. Kuvvetli ve yeni bir idare heyeti ile işe başlayan (Dernek), «Sümmâni» eserinin sahibinden bu sahada çok hizmetler beklemektedir. (1).

(1) Sümmâniyi, edebiyat âlemimize tanıtan ilk yazılı vesika 1927 de intişar eden (Erzurum Şairleri) isimli eserdir. Bundan sonra Süreyya Raif, Nesip Yağmurdereli, Murat Uraz, Hâşim Nezihî, Hikmet Dizdaroğlu, Cahit Öztelli sırasile makale ve eserler vasıtasile şairi tanıtmışlardır.

yaniyor (Erzurum Şairleri, s. 86). Halbuki, «Celâli'nin Ölümüne Dair» başlığı ile yazdığımız bir yazıda (Fikirler dergisi, sayı: 264-265, 29 Şubat 1944, İzmir) da belirttiğimiz gibi, rahmetli M. Turhan'ın bu rivayeti çok zayıf bir temele dayanmaktadır. Nitekim, ondan sonraki müellifler, Celâli'nin doğum ve ölüm yılları için 1813 - 1868 (Murat Uraz, Halk Edebiyatı Şiir ve Dil örnekleri, s. 164), 1813-1865 (Fuat Köprülü, Türk Saz Şairleri Antolojisi, c. III, s. 465) ve 1840-1900 (M. Fahrettin Saltık'dan naklen S. Nüzhet Ergun, Türk Şairleri, c. II, s. 944) gibi, başka başka tarihleri göstermişlerdir.

Fikirler dergisinde yayımlanan makalemizde biz de aynen şöyle demiştik: «Bütün bu yazılardan çıkan netice, Celâli'nin hayatının etraflı ve sarıh şekilde aydınlatılmamış olmasıdır. Hayatı hakkındaki tarihler, tahmin ve rivayet hududunu aşmıyor. Halbuki, elimizde bulunan bir vesikanın delâletiyle anlıyoruz ki, Celâli, onun ölüm yılı olarak ileri sürülen 1863, 1865, 1868 ve 1900 tarihinden sonra bile hayatta bulunuyordu.» «Celâli, Narmanlı Âşık Sümmâni ile Tercan kazasının Karakulak nahiyesinde görüşmüş ve müşaarede Kulak nahiyesinde müdürlüğünde bulunan merhum babamın bıraktığı notlara göre, iki şairin müşaaresi, 1328 (1912) yılında olmuş ve bu müşaarede az sonra da Celâli ölmüştür.»

Bu düşüncelerimizin doğruluğu, bizden sonraki iki kaynak tarafından da teyit edilmiştir. P. N. Boratav'la H. V. Fıratlı'nın «İzahlı Halk Şiiri Antolojisi» nde, Celâli'nin 1915 yılında öldüğü yazılıdır (s. 188). Şinasi Özden de, Bayburt Bölge Gezici Başöğretmenlerinden Bahri Yucal'ın notlarından faydalanarak hazırladığı «Gerçek Âşıklardan Celâli» adlı makalesinde bu noktayı teyit etmekte ve şöyle demektedir: «Ölümün 1915 yılının temmuzuna rastladığına ve ölürken de yetmiş yaşında bulunduğuna göre, şairin doğum yılını 1845 olarak tesbit edebiliriz.» (Ülkü dergisi, yeni seri No. 62, 16 Nisan 1944).

Görüldüğü ki, mahallinde yapılan araştırmalar, Celâli'nin, öyle sanıldığı gibi, 1813-1863

Dede Korkuttan:

Dirse Han Oğlu Boğaç Efsanesi

Yazan: Behçet Kemal ÇAĞLAR

«Halkbilgisi Derneği Umumi Kâtibi»

Son zamanlara gelinceye kadar filân asırdaki Türk edebiyatı dendi mi hep, camekânda yetiştirilmiş mahsuller gibi, saray ve medrese muhitlerinde millet'in öz duygusu ile öz dilinden habersiz, gelişmiş zümre edebiyatını öne sürmek, âdetti. O edebiyatın yetiştirdiği şöretleri saymak esastı. Artık bu görüş, değişmeye yüz tutmuştur. Bu esas, kökünden sarsılmaya mahkûmdur. Meselâ, 17 nci asrın Türk edebiyatı dendi mi, baştan Karacaoğlan'ı, Âşık Ömer'i, hesaba katacağız da, sonradan, Nevî'lere, Baki'lere belki daha büyük bir hayranlıkla sıra gelecek; o başka... Ankara, iğde yetiştirir, elma yetiştirir, Ankara meyvası dendi mi, akla gelmesi şart olan bunlardır. Biri de merak etmiş, camekânda hurma yetiştirmişse, Allah razı olsun, bu marifeti de ayrıca anarız.

Her neyse, şaşır-yanılıp, dönüp-dolaştıktan sonra yeniden halk kaynağına eğilmekte karar kılan şiirimizin bu yeni görüşünü, en eski kaynak Dede Korkut'dan ilham almış bir destan denemesi ile gözününe koymaya çalışalım.

Dede Korkut masallarını duymayanın var mı, bilmem. Asya bozkırlarından, Ege kıyılarına doğru Türk akıncılarının hafızalarında gelmiş, eski Anadolu efsaneleriyle karışmış, din gayretiyle yeniden işlenmiş, masallar. Ken-

yılları arasında değil, 1845-1915 yılları arasında yaşadığını göstermektedir. Bizi bilhassa ilgilendiren ve konumuz bakımından önemli olan nokta, Celâli'nin, 1915 yılına kadar yaşamış olmasıdır. Bu duruma göre, Celâli ile Sümmâni'nin, karşılaşmaları imkânsız olmaktan çıkmıyor.

Kaldı ki, Fikirler'de yayımlanan yazımızda da belirttiğimiz gibi, Sümmâni', Celâli ile bir değil, birkaç defa görüşmüş ve karşılaşmıştır. Bu karşılaşmalardan birini, Fikirler dergisinin diğer bir sayısında da yayımlamıştık (Sümmâni-Celâli Karşılaşması ve Ay-Gün Destanı, Fikirler, sayı: 268-169, 30 Nisan 1944).

Ortaya konan bu belgeler dolayısıyla, Celâli ile Sümmâni'nin karşılaşmaları hususunda artık tereddüde mahal kalmamıştır, sanırım.

259
disine söz arasında, ikide bir Dedem Korkut diye seslenen yüz seneden fazla yaşamış, kendi de destan olmuş bir masal babasının eserleri.. Biz, bunlardan birini, ilâvelerinden ayıklanmış ve eski dille eski benzetişlere sadık kalınarak nazma çekilmiş şekliyle vereceğiz.

Günlerde bir günmüş bir bahar günü

Bitirmiş kavgayı, avı, sürgünü

Hanlar Hanı Han Bayındır törende

Bir toplanagörsün eş-dost şölede

Üç yerde kurdurmuş üç ayrı otak

Biri kara, biri kızıl, biri ak,

Oğuz Beylerine işi duyurmuş

Yakınlarına da şöyle buyurmuş:

— Yanılan olursa çekeceği var

Ak otağa oğlu olmuş babalar

Kız babaları da kızıl otağa

Çocuksuz hem kara, hem kıl otağa

Altına da kara keçeyi serin

Önüne kara et yahnisi verin

Katlanır oturur yerse ne âlâ

Katlanmaz giderse uğurlar ola

Oğulsuz kızsızı Tanrı hor görür

Biz de hor görürsek buyruğu yürür

Meğerse, dâvetliler arasında Dirse Han den-

nen şöretli, şanlı bir Bey de varmış ki, o zamana kadar ne oğlu olmuş, ne kızı. Onu, başka şölenler için geldiğinde sınır boylarından saygı ile karşılayanlar bu sefer de aynı şeyi yapmışlar ama, konak yerine gelince, baş sedir yerine kara çadırı gösterivermişler.

Dirse Han demiş ki: — Anladık, pekiy,

Beni sayarsınız. Ya suçum ne ki

Benim nem eksikim görmüş Bayındır

Kılıncımdan mıdır, soframdan mıdır?

Hangi kurttan korktum ben hangi dağda,

Enden alçak kişiler ak otağda

Dirse, hangi suçta, kimin ortağı

Ki uygun gördü Han kara otağı

Bayındır Hanın adamı olan karşılayıcılar bu defaki davetin yığıtlıkla, döğüşçülükle ilgisi olmadığını, bu defa aile fikrini, çocuk yetiştirme meziyetinin önde geldiğini anlatmışlar. Dirse, boynunu bükmüş, gelip derdini karısına yanmaktan başka çare bulamamış:

Makedonyanın Coğrafî ve Tarihi Durumu

— I —

Yazan: İbrahim GÖKÇEN
Manisa Lisesi Tarih Öğretmeni

Bu eser, iki maksadın mahsulüdür: Biri, şahsi bir temayülün tatminidir ki, bu, her zamanda mevcut olan, menşeni bilmek ihtiyacından doğmuştur. Öteki de, Folklor ve içtimai bünye itibariyle Türk Tarih ve kültürüne hizmet etmek emelidir.

Eserin mevzuunu teşkileden Folklor materyali, Makedonya'da yaşamış olan Yürüklerden bir kısmına aittir. Makedonya, bugün milli sınırlarımız dışında kalmıştır. Orada yaşamış olan Yürükler de, Lozan Konferansında kararlaştırılan mübadele esaslarına göre, Anavatana getirilmişler ve ekseriyetle Mürefte, Şarköy ve civarındaki köylere yerleştirilmişlerdir. Bunlar arasında yaşamış olan gelenek ve görenekler, zamanla, kaybolmakta veyahut değişmektedir. Geçmişte bırakılarak unutulmaya mahkûm bulunan bu Halkbilgilerinin yazı ile ebedileştirilmesi, milli tarihimize bir hizmettir, kanaatindeyim. Beni, bu malzemeyi toplayarak bir eser vücuda getirmeye sevkeden kuvvet de, işte budur.

Bu eserle Türk Folkloruna küçük bir hizmet edebildi isem, kendimi bahtiyar sayacağım. Noksan ve yanlışların düzeltilmesi de, beni ayrıca minnettar bırakacaktır.

MAKEDONYA'NIN TABİİ VE COĞRAFİ DURUMU

Folklorunu topladığım köyler, Makedonya'nın hemen hemen ortasında bulunduğu için, önce buranın tabii durumuna kısaca temas etmek faydalı olacaktır.

Makedonya, Balkan yarımadasının güneyinde büyük bir bölgenin adıdır. Sınırları kat'i olarak çizilemezse de, batıda Pindos dağlarına, Kuzeyde Karadağ ve eski Sırbistan'a, doğuda Rodop dağlarına ve Batı Trakyaya kadar uzanır. Güneyi Halkidik yarımadası ve bunun doğu kıyıları, Selânik körfezi ile denize dayanır. Makedonya'nın kuzey, kuzey doğu, batı cihetleri yüksek dağlarla kaplıdır. Bu dağlık arazinin bazı yerlerinde Üsküp, Manastır havzaları gibi yüksek düzlüklere, muhtelif istikametlerde akan nehirlerle tesadüf edilir. Makedonya'nın güney taraflarına Aşağı Makedonya denir. Bunları, Yukarı Makedonya'ya nisbetle alçak ve ovalıktır. Bununla beraber aşağı Makedonya'da da ikinci derecede dağlara tesadüf edilir. Bu dağlar Vardar, Serez (SİROZ), Drama, Karasu ovalarının aralarını dolduran tepelerden ibarettir.

Makedonya kıyıları, hayli girintili çıkıntılı olup, Ege Denizi çöktüüsünün eseri olan yarımada, adalar birbirini takip eden Kesendere

Longoz, Aynaroz yarımada larını taşıyan Halkidik yarımadası, doğudan Orfano batıdan Selânik körfezile çevrilmiştir. Kıyıları, Mesta Karasuyun ve Vardar'ın denize döküldükleri yerler müstesna, genel olarak diktir.

Makedonya'nın en büyük akar suyu Vardar'dır. Şar dağından çıkar, umumiyetle güney doğuya akarak Selânik Körfezine dökülür. Daha doğuda Ustruma ve onun doğusunda da Mesta Karasu bulunur. Akış istikametleri Vardar'a paraleldir. Batıda Arnavutluk dağlarından doğan Vistriça suyu güneye doğru keskin bir dirsek çevirdikten sonra Olimpos'un kuzeyinde Selânik körfezine dökülür. Makedonya'nın başlıca gölleri Kesriye, Yenice, Beşik, Doynar, Tahyanos gölleridir.

Makedonya'nın iklimi umumiyetle ılımandır. Kuzeydeki dağlık arazi sert rüzgârlara her ne kadar engelse de Vardar vadisi boyunca kuşun şiddetli poyrazlar esir. Dağlık bölgede iklimi serttir. Kışın çok kar yağar. Orta irtifalarda ise iklim sağlam ve güzeldir. Güneydeki ovalarda şiddetli sıcaklara tesadüf edilir.

Makedonya toprağı münbittir. Tahıl, tütün meyva ve üzüm yetiştirimeğe elverişlidir. Topraklarında demir, bakır, kurşun, gümüş, man-ganez gibi bazı madenler bulunur. Mer'alarında

Mademki ayak kesildi yerden
Durur yumruğuna dayanıp boğa
El çekip de birden sıçramış sağa
Boğa boyun üstü düşmüş toprağa
Oğlan atlayıp el atmış bıçağa
Başını boynundan ayırırvermiş
Cümleyle umulmaz bir sevinç ermiş

Oğlan, adını hak etti demişler, Korkud A-tayı çağırılmışlar, o da duasını etmiş, adını koymuş: Boğayı yendi, adı Boğaç olsun demiş.

Dirse Han'ın yanındaki küçük ruhlu bahadırlar bu yeni yığıtı kıskanmışlar, Masalda kırk türlü kötü duygunun kırk mümessili gibi gösterilen kırk kişi, ne yapıp yapıp Han'ın kanına girmişler, bu oğlandan sana hayır gelmez demişler, tahtına göz koydu, senin tatlı canına kıyar demişler, bir av tertiplemişler, oğlanı kim vurduya getirmişler. Ana, kapı ağzında oğlunun ilk avda göstereceği hünerleri haber almak sevinci içinde beklerken bir de ne görsün Han kocası surati asık oğulsuz dönüyor. Ona şöyle seslenmiş:

— Bana açılmanın yeri.
Açıldığı gündenbergi
Gönül gözüm sana baktı
Evim tahtı, başım bahtı
Han babamın güveyisi.
İnsanların en iyisi
Tek erkek gözümün gördüğü
Ananın Atamın verdiği
Her derdime bir tek derman
Kail misin ey Dirse Han
Hatunun deritten deliürsün
İki gittin bir geliürsün
İçimde dertler böğürür
Çıkası gözüm seğirir
Süt damarım yaman sızlar
Oğlumuzdan ne haber var?
Kurt ağzına düştü m-ola
Karşı yardım uctu m-ola.
Ne bakarsın kinli kinli
Kara donlu azgın dinli
Kâfirlere aldırınsa
Yetmez kime bildirdinse
Han babama bildireyim
Hemen asker kaldırayım
Düşeyim ben önlerine
Kıyıp kâfir canlarına
Yenim ile alca kanım silmeyince
(Devamı 271. sayfa)

— Oğulsuzluk kara bahtım nâra yahtı
Beri gelgil başım bahtı evim tahtı
Beri gel gil gamzeleri oylum oylum
Evden çıkıp yürüyende servi boylum
Ak topuğu dövüp duran kara saçlım
Hey kurulu yaya benzer çatma kaşlım
İri badem siğamiyan dar ağızlım
Güç elması al yanaklım, benim nazlım
Bak sağ esen benzim benim nasıl soldu
Bilir mişin orda bana neler oldu
Bin saygiyle beni attan indirdiler
Ne çare ki kara yere kondurdular
Kara otağ kara yahni kara keçe
Gündüz üstü omuzuma çöktü gece
Hinc almayı hoş görmedim hiç kimseden
Senden midir benden midir bu suç neden?
Hey Han kızı bunu çabuk söyle bana
Yoksa katı azab etmek hakkım sana

Dirse Han'ın hatunu bu saygılı çıkışmayı sabırla dinlemiş, demiş ki, bunda gam yiyecek ne var, sen de çadırlar kurdur, söylenler tertiple, teb'andan kimin ne türlü derdi varsa çarelerini bul, buluştur, içlerinden bir umulmazın duası Tanrının katına varır, Allah da sana bir oğul verir. Han, hatunun dediğini yapmış, sonunda bir oğlan 13-14 yaşına girmiş, ama, daha adı yok: Türk töresi böyle. Bir yiğitlik, bir yararlık yapsın ki ona göre bir münasip isim haketsin. Günün birinde Han babası bizim At-sızı alıp Bayındır'ın şehrine götürmüş. O gün orada, deve ile boğa güreşi varmış. Babası ziyaretler yapadursun:

Oğlansa yanına arkadaş almış
Meydan ortasında oyuna dalmış
Erler ya görmemiş ya da unutmüş
O şöhreti bütün dünyayı tutmuş
Kadı taşta boynuz vursa un eder
Boğayı ortaya salıvermişler
Oğlan duralamış göğsünü germiş
Birden yumruğunu dayayıvermiş
Boynuz arasına azgın boğanın
Dirse Han'ın oğlu gitti amanın
Diye çığırsarken kızlar karılar
Bir de bakmışlar ki boğa geriler
Alına dayanan güçlü yumruktan
Gerisin geriye giderken hayvan
İki ön ayağı kalkmış havaya
Oğlanın bileği güçsüz kalmaya
Başlayınca akıl etmiş ki hemen

koyun, keçi, sığır beslenir.

Makedonyanın en büyük merkezi Selânik olup güney, batı, kuzey ve doğudan gelen demir yollarının birleştiği yerdedir, gemilerin barınmasına elverişli bir körfezin nihayetinde bulunur.

MAKEDONYA'NIN TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

Milâttan binlerce yıl önce Makedonya'nın en eski ahalisi, kabileler halinde yaşarlardı. Bunlar Güney Rusya ve Tuna yalısı yolu ile Balkan yarımadasına gelmiş Türk ırkına mensup insanlardı. Makedonya'luların dilleri ayrı olmakla beraber, sonradan kıyılara yerleşen Öbeli'ler vasıtasile Yunan dili bu kıt'ada da yayıldı. Makedonya Kıralları Yunanistan'daki Olomp oyunlarına da iştirak ederlerdi. Ahalinin çoğu köylü idi. Burada iki şehir vardı: Ege (EKE) ve PELLÂ(1) Selânik o zamanlar henüz kurulmamıştı. Makedonya asilzadeleri sert ve çetin idiler; vakitlerini av, harp veya-

(1) Bu şehrin şimdiki Vardaryenicesi'ne yakın harabeleri vardır.

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

Dergisinin 1 ilâ 12 ve 13 ilâ 24 sayılık senelik aboneleri üç, 1 ilâ 24 nüshalık cilt aboneleri ise beş liradır.

Bugüne kadar 17 sayısı çıkmıştır. TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI'na abone olun ve onu dostlarınıza tavsiye edin.

Gayemiz, dergimizi 32 sayfaya çıkararak ve fiyatını bugünkü seviyede tutmaktır.

Ankarada Berkalp, İzmirde Tilikilikte Cerrahoğlu, Konyada Yeni, İstanbulda Beyoğlunda Saray, Köprüde Kemal, Babıâlide İktbal, Beyazıtta Tıbbiye karşısında Akgün, Şehzadebaşında Nur Kitabevi ile başlıca bayilerde bulunur.

hut ziyafetlerle geçirirlerdi. Milâttan önce dördüncü asırda Makedonya'da kiralılığı birleştiren Filip oldu. Daha önce Grek dünyasıyla temas etmiş bulunan Makedonya, Filip'in Ustaca planları, azimli çalışması sayesinde az zamanda Yunanistanın başına geçti. M. E. 336-359 Filip, gençliğini Tep'te geçirmiş, tahsilini, Yunanistan'da yapmış, o zamanın yüksek kültürü ile Türk ırkından gelme kahramanlığı nefsinde birleştirilmişti.

Kıral olunca evvelâ orduyu islah ve tensik etti, memleketi genişletti. Yunanistan işlerine karışmak fırsatını bularak onlara hâkim oldu.

Filip'in oğlu Büyük İskender (323-336 M.E.) babasının çizdiği projeyi ikmal etti. Makedonya orduları Asya'ya geçtiler. İranlıları mağlup ederek önce Anadolu'yu, sonra Suriye, Mısır, Mezopotamya ve İran'ı zaptettiler. İskender'in ölümü tarihi olan M. evvel 323 yılına kadar Makedonya, Yunanistan ve Ön Asyaya mutlak bir surette hâkim oldu. Fakat İskender'in ölümünden sonra generallerin ve kıral ailesinin ihtirasları neticesinde bu koca İmparatorluk yıkıldı, parçalandı.

M. E. 281 de İskender'in imparatorluğu üç büyük parçaya ayrılmıştı. Makedonya, bunların içinde General Antigon'un oğullarına isabet etti. Bu tarihten M. E. 146 yılına kadar Makedonya kiralılığı yaşadı. Fakat Romalılar Makedonya kiralılığını Adriyatik'teki hâkimiyetleri için tehlike saydıklarından, arada çarpışmalar oldu. Nihayet 146 da Makedonya kat'i olarak Roma'nın bir vilâyeti haline geldi.

Roma İmparatorluğu M. S. 395 de doğu ve batı diye ikiye ayrılmıştı. Bu ayrılıştta Makedonya, doğu Roma'nın sınırları içine girdi.

Makedonya 14. üncü asra kadar Doğu Roma'nın elinde kalmış, bu müddet zarfında, İslâmlar, Bulgarlar hattâ Arapların istilâsına uğramıştır. Nihayet 14. üncü asırda Osmanlı hükümdarı Murat I zamanında buraları istilâya başlanmış ve Yıldırım Bayazıt tarafından tamamlanmıştır. Beş asır Osmanlı Devletinin bir kaç vilâyeti halinde idare edilen Makedonya, Balkan harbinin müteakip Yunan, Sırp ve Bulgar Devletleri tarafından parçalanarak Ülkelerine kâtilmiştir.

Makedonya, Osmanlı Türklerinin zamanında mütemadi kolonizasyon hareketi sayesinde

Etütler:

Naldöken tahtacıları

COĞRAFİ DURUM — KÖYÜN ADI — KÖYÜN ESKİLİĞİ — KÖYDEKİ ESKİ ESERLER — GEÇİM VAZİYETİ — KÖY HALKININ MENŞEİ

— I —

Yazan: Rıza YETİŞEN

COĞRAFİ DURUM

İzmir'in Bornova bucağına bağlı ve 6 km. kadar güde bulunan Naldöken köyü, yalıdan oldukça içerlek olmasına rağmen sırttaki yüksek yerinden denizi kısmen görür. Daimi akar suyu yoktur, su ihtiyacı kuyulardan sağlanır, on onbeş metre derinliğindeki kuyulardan hemen her evde bir tane vardır. Su, çinko kovalarla makara veya doğrudan doğruya işle çekilir. Köy içinde ağaç azdır, biraz karaçatlı (Akasya) ve dut ağacı vardır. Ağaç dikme hevesi yeni yeni uyanmış ve faydası da görülmüştür. Çevre köyleri içinde havası en iyi olan yerdir. Köyün, doğu ve kuzeyine düşen tarafı bir kilometrelik mesafeden itibaren çığır (fundak) ıktır. Batı yönü İzmir'e kadar bağlık ve daha ziyade zeytinliktir. Güney yönü nisbeten kuraçtır. Bu yönde Hacılar adlı metruk rum köyünün önünden geçen İzmir — Kemalpaşa şosesi ve meşhur «Hacılar kırı» vardır.

Köy, 130 evlik ve 6000 kadar nüfusludur. Her evde üç beş çocuk muhakkak bulunur. Çocuksuz olanları ve hattâ kısurları ayıplarlar, her fırsatta yüzüne vururlar. Çocuk yapmamak veya düşürmek akillarından bile geçmez; fakat son yıllarda maalesef bu güzel gelenek bozulmaya başlamıştır.

KÖYÜN ADI

Eski yıllarda, ihtiyarlardan (1) öğrendiğine göre, ki onlar da dedelerinden ve babalarından

geniş miyasta Türkleşmekle beraber Bulgar, Rus, Romen ve Sırp unsurların da ihtiva ettiğinden daima millî rekabetlerin, siyasî ihtirasların kaynaştığı bir yer olmaktan hali kalmamıştır. İstiklâl Savaşını kazanan yeni Türkiye hükümeti, Lozan barışında kararlaştırılan mübadele esasına göre, Yunanistanda kalmış bulunan Makedonya kısmındaki Türk kitlesini millî sınırlarımız içine almıştır.

(Devam edecek)

dan naklediyorlar, Manisa ile İzmir arasında işleyen postalar köyün bulunduğu yerden geçer ve oradaki hanlar konakları olmuş. Bu konakta, o zamanın inzibat memuru sayılan Kır Serdarı, hancı ve bir de nalbant varmış. Köyden Manisaya kadar olan arazi oldukça dağlık ve kayalıktır; burada hayvanların nalları fazla yıpranır, dökülürmüş. Handaki nalbant da onları nallarmış; oradaki han bu münasebetle NALDÖKEN KARAKOLU adını taşımış. O devir, Kara Osman Oğullarının Manisada hüküm sürdüğü asra rastlıyormuş.

KÖYÜN ESKİLİĞİ

Köyün tarihi, karakolun bulunduğu yerde Mansur Bey ve onun adamlarının çadırlara yerleşmesiyle başlar. Mansur bey ve oğulları köyün Ağalarıydı. Bugün onun torunları ve evleri köydedir. Bundan başka ilk olarak köye gelip yerleşen: Hasan efendi ve ailesi olmuş. Hasan efendi Yanyatır oğullarındandır; Efendi tâbirini, okur yazar oldukları için, köylüler kullanmaktadır. Hasan efendi, Ege'den Toroslara kadar olan tahtacı aşiretlerinin şeyhidir. Babası Ali efendi Gökdelen köyünde mukim iken, Hasan efendi ailesini alıp Uladı köyüne yerleşiyor, fakat orada birisile araları açılıyor, rahatı kaçıyor; hattâ bir evini ve hayvanlarını yakıyorlar, bunun üzerine oradan göçerek Naldöken köyüne gidiyor. Onun torunları da hâlâ oradadır. Hasan efendinin gelişinden bir iki sene sonra çocuğu ölüyor ve yeni köyün ilk mezarı işte bu çocuğa nasip oluyor. Bugün köy mezarlığında taş bulunan bu çocuğun ölüm tarihi 1278 dir. Buna göre köyün kuruluş tarihi 80 - 100 sene arasında olduğu hesaplanabilir. Bundan sonraki en eski mezar yazıtları 1286 tarihli olup bir kadına aittir.

(1) İşlemecinin Mustafa 70, Hocanın Mustafa 65, Hızır Emmi 65, Döndü Bibi 65, Döndü Bibi 70 yaşlarındadırlar.

KÖYDE ESKİ ESERLER

Köyün içinde ve çevresinde, yerlinin tâbirile, Cinibizden (Cenevizlilerden) kalma ve toprak kazıldıkça yer yer çökün tuğla künk gibi şeylerin kırıntıları vardır. Künkler uzaklardan gelerek tepe diye anılan semtin sırtına kadar uzanıyor. Birkaç sene evvel Kâtip Hasan'ın tepenin üstünde kazdığı kuyudan künk çıkmış; üç metre kadar derinlikte olan bu künkten, saatte bir litre kadar su gelmektedir.

Yine birinci cihan harbinde bu tepenin üstünde istihkâm kazılırken duvar kalıntıları çıkmıştır. Köyün kuzey tarafında bir tarla içinde böyle yıkıntı parçaları vardır. Bugün eski karakola ve nerede bulunmuş olduğuna dair görünürde hiçbir eser yoksa da, suyun geldiği yere ve temel kalıntısına bakarak, eski mektebin bulunduğu yerde olmuş olması tahmin edilebilir. Kuzeydeki bina yıkıntıları daha eski devirlere ait olsa gerektir.

GEÇİM VAZİYETİ

Toprak verimsiz olduğu için, ziraatle pek meşgul olmazlar. Halk ta eskidenberi ekin işlemleri hiç uğraşmazlarmış. Ötedenberi odunculuk başta geliyor; biraz da zeytin ve bağcılık yapıyorlar. Sebze hususunda, **Harım** dedikleri etraftı çalı çevrili birkaç yüzer metrelik toprak parçalarından faydalanırlar; fakat bu kadarı ihtiyaca kâfi gelmiyor: buralara soğan, sarmısak ve kara kabak gibi susuz yetişen şeyler ekerler. Daha ziyade, sebze, dışardan ve yabancılardan hayvan yükleriyle getirilip satılır. Şimdi köy mensuplarından da bu işle uğraşanlar görülmeye başlamıştır; eskiden bu tarz satıcılık her nedense köylü arasında ayıp sayılırdı. Köylünün asıl kazanç kapısı odunculuktur: odun kesip getirmek için, her sabah, merkep kolları halinde Nif dağına (Kemal Paşa) kadar uzanırlar. Köylüler bu işde ikiye ayrılmış haldedirler: Bir kısmı dağdan odun kesip getirir; bir kısmı da onlardan yük yük satın alarak, yine yük yük, araba araba yakın şehirlere götürür ve satarlar. Köylü katıyen bu odunlardan kullanmaz: onlar, ocaklarında çitirgan kökü yakarlar; günlük yakacakları daha ziyade çalı çırpı gibi şeylerdir. Kökleri daha çok kışın ısınmada yakarlar. Çamaşır suyunu kazanlarda tercihan tezekle sıtırılar. Ateş daima duvar içine yapılmış o-

caklarda yakılır. Hiç bir evde soba ve başka şeylerde ateş yakma âdeti yoktur.

Orman koruma kanunu çıktıktan sonra halk, üç beş sene maişet sıkıntısı çektiyse de, kendilerini başka bir mesleğe alıştırmakta gecikmediler; fevkalâde çalışkandırlar. Tütüncülük ve başka ziraat ve ticaret işlerini denediler; nihayet eski mesleklerine en yakın oldukları kireççiliği benimsediler. Kireç yakmak oldukça zor ve külfetli bir iştir. Ormandan dikenli ve dikensiz çalıları kesmek, demet yapmak, ocağın yanına taşımak ve taş söküp örmek hep bu cümledendir. Buna rağmen köyün kazanç kapısı şimdi kireççilik olmuştur. İzmir bölgesinin kireç ihtiyacını daha ziyade bu köy karşılamaktadır. Köy, ta İzmirden bembeyaz badanalanmış olarak görünür. Köylüler yeni sanatlarından pek memnundurlar, geçimleri de iyidir. Bir kısmı kireç yaktırır, bir kısmı gündelikçe çalışır, bir kısmı da arabalarla nakleder veya satar. Eskiden gündeliğe gitmek dulardan gayrisi için ayıp sayılırken bugün hemen herkes gidiyor ve kimse de kınamıyor.

KÖY HALKININ MENŞEI

İhtiyarların, dededen toruna naklen bugüne kadar gelen rivayetlerine göre: mensup oldukları Türk boyu, **COBANLI OYMAĞI** imiş. Bunlar Horasan'dan Adana - Antalya - İsparta - Aydın ve Muğla yoluyla buralara kadar uzanmışlardı. Alevî Türklerdendir; tarikatları Caferî'dir. Bugün Tahtacı diye anılmaktadırlar: Horasanda ve göçebelik zamanlarında halı, kilim ve hayvancılıkla işgal etmiş olan halk, Y. Sultan Selimin katliâmı üzerine bir kısmı dağlara sığınarak, ister istemez ağaç işlerini meslek edinmişlerdi, bundan dolayı da **TAF-TACI** ünvanını aldılar. An'anelerinde Şamanizm'den izler bulunmaktadır. Geleneklerine atkı sıkıya bağlı bulunmaları, içerden dışarı bir şey sızdırmamaları, dışardan da zora kalmadan bir şeyler almamaya çok dikkat etmeleri şaşılacak, fakat sabırlılık örneği göreneklerdi: O kadar ki, yabancılardan kız alıp vermezler, hattâ onlara misafir olmazlar ve kabul etmezler. konuşmaktan bile çekinirler. Bu gibi halleri yapanlar **DÜŞKÜN** edilmek suretile cezalandırılırlar. Devlet kapısına gidenler de aynı şekilde ceza görür. Mecburen yabancını evinde yatıran kimse hem düşkündür, hem de yatağın **KIRKLAMAK** icabeder. Şurası da dikkate de-

Bir Etüt:

Konganın "Külfetsiz Nimetler,, i

Yazan: Afif EVREN

- 1 -

Türk, ikramcıdır, güler yüzlüdür; kalbi açık olduğu kadar sofrası da açıktır. Hele Anadolu halkı!.. Köylüsünden, kentlisine kadar, hemen hepsi, aynı şefkat ve insanlık hisleriyle doludur.

Türk, her girdiği, oturduğu ve yurd edindiği toprakta, bu etnik ve asil vasıfları, mezîyetleriyle yaşadı ve yaşıyor. Milli, sosyal gelenek ve göreneklerinin en cıbilli ve ahlâki olanlarını muhafaza edebildiği içindir ki, hâlâ vardır ve ebede kadar var olacaktır!

Anadolu şehirlerinin ve bu arada tarihi Konganın hususiyetlerinden birini de, muhterem şairinin tavsif ettiği gibi, (**Külfetsiz Nimetler**)i teşkil eder. Akşehirin çarşı böreği, dut pekmezi, tanır kavurması; Afyon'un (ağzı açık) **KÖYÜN** şeker ki, bu ve buna benzer daha pek çok âdetleri artık tarihe karışmış bulunup, yerlerine günün icapları kaim olmuştur. Irki safiyetlerini kuskanchlıkla muhafaza etmiş olan bu âşiret (ki Mürşit sınıfı kızlarını talibe vermekten çekinirlerdi) şimdi herkesten kız alıp vermeye başlamışlardır.

Tarikatların kalktığı tarihte halkın ruhiyatı kısa bir müddet için müthiş sarsılmış, fakat bilhassa gençler yeni rejime herkesten evvel üç beş yıl içinde alışmışlardır: öyle ki, dedeleriyle, babalarıyla garip zihniyetler bahsinde alay bile etmişlerdir.

Bura halkı evvelce Nif dağı (Kemalpaşa dağı), Manisa dağı ve Kızılızüm mevkillerinde kereste işlemleriyle uğraşıp, göçebe hayatı sürerlermiş; sonraları buraya gelip mekân tutmakla beraber, yine orman işlemleriyle meşgul olurlarmış Köyün ilk sakini Mansur Bey, Hasan efendiden sonra, zaman zaman birer ikişer gelerek bir köy teşkil etmişler. Halen de başka köylerden gelip yerleşenler vardır; hattâ yabancılardan bile.

(Sürecek)

Konyada bir kebapci dükkânı

meşhursa, Konya'nın da listesi kabarık olan (**Külfetsiz Nimetler**) i daha meşhurdur. Bir kaçını sayıverelim:

Fırın kebabı, **etli tiridi**, **etli ekmeği**, **fırın musakkası**, **şiş köftesi**, **callası**.. ve nihayet o canım kızlar yosması: Tandır çebici, bal çebici!..

Bütün bir Konya esnafı, yaz, kış, öğleleri hep bu külfetsiz nimetlerden bol bol müstefid olur. Konyaya gelip de etli ekmeği ve fırın kebabını yemeden giden taşralı bir vatandaş, biz kendi hesabımıza, Konyayı görmemiş değil, tatmamış sayarız.

Bu nimetlerin içinde en ekonomik, doyurucu, tok tutucu; dahasını isterse-niz, demokrat olanı, **ETLİ EKMEK**, yahüt **ETLİ PİDE**'dir.

Bize, Konya'nın bu meşhur yemeklerini, canlı bir tasvir ve temiz bir dille destanlaştıran üstad, antikacı ve nükteci şairimiz, muhterem Nureddin Rüş-

Mirzacan bey [*]

GENERAL VALERYAN GİRİGORİVİÇ MEDETÖF

— II —

Yazan: Raci DAMACI

Bundan önceki yazımızda Azerbaycan Edebiyatı Tarihinin en önemli şahsiyetlerinden olan Molla Penah VAKIF devrinin şairlerinden VALERYAN GİRİGOROVİÇ MEDETÖF (MİRZA CAN BEY) hakkında oldukça izahat vermiştik.

Mirza Can Bey; Molla Penah VAKIF ve VEDADİ'nin muasırı olup bunları fevkalâde sevdiği için her ikisinin de tesiri altında kalarak şiirlerini tıpkı bunlar gibi yazmış Türk Şiir ve edebiyatına olan ilgi ve sevgisini göstermiştir. İşte iki şiiri daha:

Çektiğim cefadan, cevri-ü belâdan,
Haber veren o dildare tapılmaz (1)

Perişan halimi ah-ü zarımı,
Bir söyleyen o gamhare tapılmaz.

Ne canda taket var, ne tend e rahat,
Koymuyor bu Felek olum feraget,

Dert öldürür meni saat be saat,
Bu dertlere meğer çare tapılmaz.

Yâr orda ah çeker men burda feryat,
tü Büngül'dür (1).

(Külfetsiz Nimetler) i onun yirmi üç yıl evvelki şakrak destanından dinliyelim:

Konya'nın nimeti gelmez hesaba
Karnın acıktı mı git İhtisaba!

Acaba İhtisap kimlere meçhul?
Sofraları açık nimeti mebzul!

İhtisap ağası, o piri kâmil
Ezelden (musakka) ilmiyle âmil

Yanında dağ gibi Hamid ovalı
Emirler veriyor kollar sıvalı!

— Bitmedi —

(1) Sayın Nureddin Rüştü, Konya'nın tanınmış ve asil bir ailesine mensuptur. Çok gün görmüş, geçirmiş; bugün istirahat çekilmiştir. Şair olduğu gibi, zengin bir folklor hazinesidir. Ne yazık ki Konya, böyle güzide evlâd ve unsurlarını bilhassa, son yarım asırdanberi benimsememiş, hattâ unutmuştur. Hazin şey..

Kim var ki eyleye bizlere imdat,
Yarep bu memleket olaydı berbat,

Gelen ondan bu diyare tapılmaz.
Yarım derdi çoktur MİRZA CAN'ında,

Bir kimse yok onun bend-ü anında,
Herkesin sevdiği yâri yanında,

Menim gibi hiç avare tapılmaz...
Girdab-ı mihnette gark olan Canım,

Yarep ola bir kenare yeter mi?
Bu sel-i belâdan, Tufan-ı gamden,

Halâs olup o dildare yeter mi?
Gam Leşkeri olup mene havale,
İsteyor gurbette canımı ala

Çektiğim figanlar, ettiğim zaile,
Bu diyardan o diyara yeter mi?

Çünkü böyle hicrar düşmüş araya,
Kim var ki yetişsin bunda her aye,
Ümit yok hiç kese bad-ı sebaye,

Bir ah çeksem onda yâre yeter mi?
Nice dursun canım bu sitemlere,
Munca mihnetlere, munca gamlere,
Yârimin köyünde siz hemdemlere,

Bir de görüm bu biçare yeter mi?
Felek meni böyle salmış avare,
Gönül müştak, göz muntazir didare,
MİRZA CAN'ı meğer o gülizare,

Senin gibi bahtı kare yeter mi?
MİRZA CAN bey adını alan GENERAL VALERYAN GİRİGOROVİÇ MEDETÖF, un şiirlerini okuyanlardan onun Türk ve Müslüman olduğunu, belki ileri sürenler olabilir. Bunun için böyle bir tereddüde düşülmemek üzere birinci yazımda da belirttiğim gibi muasırı olan AŞIK PERİ hanımla karşılıklı münazaralarını ve deyişlerini aşağıya ahyorum. Okuduktan sonra hakikat meydana çıkacaktır.

AŞIK PERİ:
Yetgilen kuddüs Halile «Mikdisile mahrasa» (2)
Aklımı tağyir etti aldı serden kilisa,
Ezber eyle her saatte zıkr-i Meryem, hem İsa.
Gâh İncil, gâh cem cem gâh erkândan danış.

MİRZACAN:
Tapmışam Kuddüs Halili Mahrasanı neylerim,
Elde Tesbihle zümnar-ü aşanı neylerim,

17. asır saz şairlerinden Kuloğlu hakkında ilk defa Fuat Köprülü 1330 yılında İkdâm gazetesinde bir tetkik neşretmiş, onun (Halvetiye-i uşşakiye meşayihinden Gelibolulu Sinan Ef. halifesi Kuloğlu Mustafa Efendi) olduğunu söylemişti. Bilâhare 1929 tarihli Hayat mecmuasında, bu iddiasında yanıldığını kabul ile «Bu iki şairin ayrı ayrı şahıslar olduğu, Mustafa efendide hâkim olan bilhassa tasavvuf ruhudur. Mahlâsları birbirinden farksız olmakla beraber bu iki şair arasında uzak yakın hiçbir benzerlik yoktur» neticesine varmıştır. Bundan sonra Fuat bey, Silâhdar tarihindeki, Mustafa Paşa hakkında «Kuloğlu namıyla maruf şair Süleyman ağanın ferzendi...» kaydına dayanarak bu Süleyman ağanın, saz şairi Kuloğlu olduğunu kabul etmiştir.

Bu peri şeyda kılıp hazret Musanı neylerim,
Sevmirem Tevrat zeburu sen çalan TAR dan danış (3)

AŞIK PERİ:
Tapığın Tersa yoludur eyleme zevk-ü heves,
Badei gülguna tahsin etmesün nutk-ü nefes,
Kaide kanun budur kalû belâdan haç peres,
Çağurar İSA, KİLİSA güftüğü candan danış.

MİRZACAN:
Mende can yok eyleme say abes bica heves,
Müg-ü-can pervaz edip cismim kalup hali kafes,
Kel mene zülm yeleme nalem salur dünyaya ses,
Alemleri gerge veren bu çeşm-ü hunhardan danış.

AŞIK PERİ:
Ey PERİ oldu dil-i şeyda redif al be al,
Sen tarikattan ötüp irfan yoluna koy muhal,
Yerde mahi gökte kümbet var Merih-ü Zühâl,
Abi hayvan, sah-ı tuba, bağ-ı ridvandan danış.

MİRZACAN:
Tapah aşkın yolun bir böyle işi neyleriz,
Aklımız hayran oluptur din ve kişi neyleriz,
Gel edek zevk-ü safa Molla, Keşişi neyleriz,
MİRZACAN'ı öldüren bu ah ile zardan danış.

(*) Birinci yazı 13 üncü sayımızın 202-203. sayfalarında çıkmıştır.

(1) Tapılmaz; bulunmaz.

(2) Büyük keşiş.

(3) Tar: çalgı, Danış: söyle!

Kuloğlu Hakkında

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

17. asır saz şairlerinden Kuloğlu hakkında ilk defa Fuat Köprülü 1330 yılında İkdâm gazetesinde bir tetkik neşretmiş, onun (Halvetiye-i uşşakiye meşayihinden Gelibolulu Sinan Ef. halifesi Kuloğlu Mustafa Efendi) olduğunu söylemişti. Bilâhare 1929 tarihli Hayat mecmuasında, bu iddiasında yanıldığını kabul ile «Bu iki şairin ayrı ayrı şahıslar olduğu, Mustafa efendide hâkim olan bilhassa tasavvuf ruhudur. Mahlâsları birbirinden farksız olmakla beraber bu iki şair arasında uzak yakın hiçbir benzerlik yoktur» neticesine varmıştır. Bundan sonra Fuat bey, Silâhdar tarihindeki, Mustafa Paşa hakkında «Kuloğlu namıyla maruf şair Süleyman ağanın ferzendi...» kaydına dayanarak bu Süleyman ağanın, saz şairi Kuloğlu olduğunu kabul etmiştir.

Bu peri şeyda kılıp hazret Musanı neylerim,
Sevmirem Tevrat zeburu sen çalan TAR dan danış (3)

AŞIK PERİ:
Tapığın Tersa yoludur eyleme zevk-ü heves,
Badei gülguna tahsin etmesün nutk-ü nefes,
Kaide kanun budur kalû belâdan haç peres,
Çağurar İSA, KİLİSA güftüğü candan danış.

MİRZACAN:
Mende can yok eyleme say abes bica heves,
Müg-ü-can pervaz edip cismim kalup hali kafes,
Kel mene zülm yeleme nalem salur dünyaya ses,
Alemleri gerge veren bu çeşm-ü hunhardan danış.

AŞIK PERİ:
Ey PERİ oldu dil-i şeyda redif al be al,
Sen tarikattan ötüp irfan yoluna koy muhal,
Yerde mahi gökte kümbet var Merih-ü Zühâl,
Abi hayvan, sah-ı tuba, bağ-ı ridvandan danış.

MİRZACAN:
Tapah aşkın yolun bir böyle işi neyleriz,
Aklımız hayran oluptur din ve kişi neyleriz,
Gel edek zevk-ü safa Molla, Keşişi neyleriz,
MİRZACAN'ı öldüren bu ah ile zardan danış.

(*) Birinci yazı 13 üncü sayımızın 202-203. sayfalarında çıkmıştır.

(1) Tapılmaz; bulunmaz.

(2) Büyük keşiş.

(3) Tar: çalgı, Danış: söyle!

Evliya Çelebi, şairin yalnız isminden bahsedip, bir de bir mersiyesini kaydetmiştir ki, bunlar da ancak yaşadığı zamanı tâyine fikirlerine iştirak eden Sadettin Nüzhet merhumdan başka kimse esaslı bir yayında bulunmamıştır. (Bu kayıtlar için bakınız: Sadettin Nüzhet, Kuloğlu, İstanbul 1933 ve F. Köprülü, Türk Saz Şairleri, cilt 2, 1940).

Bu kayıtlara göre saz şairi Kuloğlu, Sarıhanbolulu olup asıl adı Süleyman'dır. 17. yüzyıl ortalarında henüz sağ olduğu anlaşılmaktadır.

Şimdi aşağıda neşretmekte olduğumuz, şairin bir manzumesine dayanarak, Silâhdar tarihindeki kaydın bizim Kuloğlu ile alakası bulunmadığı veya izaha muhtaç bulunduğunu iddia edeceğiz. İlk defa yayınlamakta olduğumuz bu manzume şudur:

Şakiyup bülbül teki efgane düştü gönlümüz
Mısır içinde Yusuf-ı Ken'ana düştü gönlümüz
İsmi üç harf-ile edeyim âriflere
Evveli ha âhiri sin nuna düştü gönlümüz
Var mıdır akranım deyü kendüzün öğüp gelür
Hüsnüne kuldım temaşa gördüm nur yanıp gelür
Rumeli dilberidür saruğun eğüp gelür
Hoplara hükmü yürür bir sultana düştü gönlümüz

Neyleyem cürmümü ben nice yıllar işledim
Kul hatasız olmaz amma özge günah işledim
Hab-ı gaflette iken öptüm yanığın dişledim
Şad-ile hurrem olan kane düştü gönlümüz
Çok çektim dünyada cevri sürmedim bir dem safa

Gele mi ola hatırına çektiğim cevri-cefa
Sen bunu âsan mı sandın ey Kuloğlu Mustafa
Hamdilillâh şöyle bir insane düştü gönlümüz

Görülüyor ki şair, son kit'ada mahlâsı ile birlikte ismini de söylüyor. Demek oluyor ki şairin asıl adı Mustafa'dır. Acaba bu Kuloğlu başka bir şair midir, diye hatıra gelebilirse de, şairin kayıtlı bulunduğu cönkte 17. yüzyılın Gevheri, Kâtibi, Edhemî, Kâmilî, Aşık ve bilhassa 24 şiiri ile Aşık Ömer gibi meşhur şairlerin manzume ve nazireleri vardır. Bu cönk muhakkak olarak 17-18. asra aittir.

Bu manzume mutasavvif Mustafa Efendi.

ye ait olamaz, onda hâkim olan bilhassa tasavvuf ruhudur. «Mesabihüşşerif» i nazman tercüme ve bir divan tertibedecek kadar klâsik edebiyat ve ilme vukufu olan bir zatın böyle bir manzume yazmasına imkân yoktur. Esasen onun hece ile manzumeleri bulunmuş değildir. Bu manzumede ise tasavvuf ile en küçük bir alâka bile yoktur. Bilâkis devrinin saz şiiri an'anesi hâkimdir. Sevgilinin ismini dolambaçlı yollardan söylemek, sevgilinin sarığını eğiip gezmesi, yanağını dişletmesi vesaire, bütün bunlar bir mutasavvıfın söyleyebileceği şeyler değildir.

Cönkte, Kuloğlu'nun manzumesile aynı yerde, şimdiye kadar kendisinden hiç bahsedilmeyen 17. asır şairlerinden Hulûsi'nin naziresi gelmektedir:

**Gafil iken bir mehtâbâna düştü gönlümüz
Çeşmi ahu gamzesi fettâna düştü gönlümüz
Meğer hilede anın hiç görmedim akranını
Kaddi Tuba âfet-i devrana düştü gönlümüz**

Bunu müteakip Âşık Ömerin şu naziresi gelmektedir:

**Kible oldu gine azaba düştü gönlümüz
Halk içinde söyle bir itaba düştü gönlümüz
Terzinin berberlerin dilberlerini görmedi
Gür gibi bir kan döker kassaba düştü gönlümüz
Tirini destine alup kaşların kılmış keman
Katleder âşıkların bıçağıyla vermez aman
Kaldı âciz neylesün ol didemiz surın ayan
Ruz-ü-şep efkârile hessaba düştü gönlümüz
Sakla Yarab kulların anılmasın kem adıyla
Kayt olurun mahv-olunmaz sad hezar feryadile
Olmayınca sim-i zer bitmez bu iş inadile
Gece gündüz her zaman izbâya düştü gönlümüz
Bu serencâmm benim hiç bilmezem... ider
Ya İlâhi kul inayet kalmadı cismimde fer
Neylesün takdir tedbir hüküm anın Âşık Ömer
Sen Hulûsi'ye eyle medet girdaba düştü
gönlümüz**

Bu iki nazireden başka 16. Yüzyıl şairlerinden Kul Mehmed'in aynı redifli bir şiiri vardır. Kuloğlu'nun zaman itibarıyla daha sonraki aşırda yaşamış olduğuna göre Kul Mehmed'e nazire yazdığı kabul olunmalıdır ve her iki şiirde de birinci kıtanın ikinci mısraı aynıdır: **Ey diriğa yine bir cânâna düştü gönlümüz** Mısra içinde Yusuf-ı Ken'an'a düştü gönlümüz Ruz-ü-şep feryada azazeyleyim şimden gerü Andelibim gonce-i handâna düştü gönlümüz (*) Bu nazirelerden başka Kuloğlu'nun ileride

yayınlayacağımız diğer bir koşmasına Âşık Ömer'in:

**Münteha kametin görenler dedi
Nahl-i Tuba mı dur ar'ar midür bu
Lebin esrarına erenler dedi
Kandı helvâ midür sükker midür bu
dörtlüğü ile başlayan koşması ve o asrın şimdiye kadar meçhul kalmış şairlerinden Metunî'nin:**

**Hokka deheninde görünen dostum
Lü'lü gevher enver midür bu
Gören bana der ki ey çeşmi-mestim
Ne şevk-i sitemkâr dilber midür bu** kıt'asıyla başlayan nazireleri gelmektedir.

Bütün bu nazireler gösteriyor ki bizim kaydettiğimiz Kuloğlu, meşhur Kuloğlu'dur. Muasırlarının kendi şiirlerine yazdıkları nazireler bunu açıkça isbat etmektedir. Binaaleyh, Köprülü'nün tektiklerini yukarıdaki kayıtlarla birlikte yeniden incelemek, ona göre bir neticeye varmak lâzımdır.

Köprülü, Kayıkçı Kul Mustafa eserinde (sa. 22-not, I) yukarıda verdiğimiz manzumenin, değişik olarak yalnız son kıt'asını nesreden M. Zeki beyden naklederken «Bu Kuloğlu Mustafa'nın yukarıda bahsettiğimiz Kuloğlu Mustafa efendi olamayacağı tabiidir», diyor. Köprülü'nün Kuloğlu hakkındaki makaleleri (Kayıkçı Kul Mustafa) eserinden önce olduğu için notunda yukarıdaki kayıttan başka bir şey ilâve edememiştir. Sadettin Nüzhet merhumun da esasen kitabına Köprülü'nün makalelerini almakla iktifa etmiş, bu nottaki şiiri gözden kaçırmış veya bir dikkate almamıştır.

Bu hususta bizim diyeceğimiz şundan ibarettir: Silâhdar tarihinde bir yanlışlık vardır. Mustafa yerine Süleyman denmiş olabilir. Böyle değilse, Süleyman ağa bizim Kuloğlu'dan başka birisidir. Yani, Silâhdar'a dayanarak verilen malûmat yanlıştır.

Şiir, aldığımız cönkte «Kuloğlu» adına kayıtlıdır, demek ki şair, mahlası ile tanınmaktadır. Ancak vezin ve kafiye zaruretini ilâve asıl adının Mustafa olduğudur.

İlk defa ortaya koyduğumuz vesikalar, Kuloğlu hakkında şimdiye kadar verilen bilgilerin şüphe ile karşılanmasını gerektirmektedir.

(*) Bakınız: Köprülüzade M. Fuat, XVI. asır sonuna kadar Türk Saz Şairleri, 1936.

A Y I N O L A Y L A R I

TÜRK HALKBİLGİSİ DERNEĞİ KON GRESİ — FİNLERİN DEĞERLİ BİR ARMAĞANI

Yazan: Alâaddin KOCAAYDIN

«Türk Halkbilgisi Derneği», dernek üyelerinden Dergimizin sahibi ve Yazı İş. Mes. Müdürü İhsan Hınçer'in İdare Kurulu başkanlığına verdiği bir dilekçe üzerine üç senelik bir duraklamadan sonra 18.11.1950 Cumartesi günü İstanbul Muallimler Birliği toplantı salonunda senelik kongresini yapmıştır. Kongrede umumî mevzularda karşılıklı fikir teatisinde bulunulmuş, daha sonra yeni idare kurulu teşekkül etmiştir. Yeni İdare Kuruluna Mahmut Kemal Yanbey, Eflâtun Cem Güney, Behçet Kemal Çağlar, İhsan Hınçer, Ali Rıza Yalçın, Sadi Yaver Ataman, Dr. Cahit Tanıyol, Raci Damacı ve Mehmet Bilge seçilmişlerdir. İdare Kurulu hemen ertesi gün toplanarak aralarında vazife taksimi yapmış, başkanlığa Eflâtun Cem Güneyi, Umumî Kâtipliğe Behçet Kemal Çağları, muhasipliğe Raci Damacıyı seçmiştir. İdare Kurulu, nizamnâme gereğince ilim ve neşriyat heyetlerine aşağıdaki üyeleri ayırmıştır.

İlmi heyet: Prof. Dr. Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu, Prof. Dr. A. Süheyl Ünver, Murat Uraz, Yusuf Ziya Demirci, Orhan Tuna.

Neşriyat heyeti: M. Halit Bayrı, Orhan Şaik Gökyay, Hikmet Turhan Dağhoğlu, Kemal Akça, Mehmet Gökalp Aladağ.

Yine aynı toplantıda dernek fahri başkanlığına Milli Eğitim Bakanı Tevfik İlerinin seçilmesine ve keyfiyetin kendisine bildirilmesine, dernek üyele-

rinden dergimizin sahibi ve yazı işleri mes'ul müdürü İhsan Hınçer'in çıkaracağı «Türk Folklor Araştırmaları»nın Derneğin nâşiri efkârı olarak kabul edilmesine karar verildi. Ayrıca aşağıdaki kararlar da alınmış bulunmaktadır:

1 — Bundan böyle 22 Martın her sene (Folklor Bayramı) olarak kutlanması; 2) Memleketin muhtelif yerlerinde bulunan folklorcuların muhabir âza olarak derneğe kaydedilmeleri, bunun için de bütün folklorcu arkadaşların adreslerinin tesbiti; 3) Aza olmak istiyen arkadaşlara âzalık beyannamesi gönderilmesi; 4) Şimdiye kadar folklorun bütün şubelerine aid nesredilen kitap, broşür ve dergilerin birer nüshasının temini için geniş bir faaliyete geçilmesi.

*

Fin folklorunu ihtiva eden 32 ciltlik bir serinin Türk Milli Kütüphanesine hediye edilmesi dolayısıyla 14.11.1950 de Ankarada Fin Elçiliğinde çok güzel bir tören yapılmıştır. Üniversite profesörleri ile ilim adamlarının ve Eğitim Bakanlığı mensuplarının hazır bulunduğu bu törende Finlandiya Sefiri kısa bir nutuk söyleyerek iki memleket arasındaki kültürel münasebetlerin gelişmesi mevzuu üzerinde durmuş, ve eserler hakkındaki izahat vermiştir.

Otuz iki cild teşkil eden bu seri 1908 den itibaren toplanarak neşredilmeğe başlanmıştır. Finlerin hayatları, âdetleri, hayalleri ve inançları hakkın-

Bir Masal:

Kırk köse ile bir köse

Yazan: Celâleddin KİŞMİR

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde, cinler cirit oynar eski hamam içinde. Deve dellâl iken, sinek berber iken eski hamamın taşı yok; yeni hamamın kubbesi; peştemalin ortası, bu yalanın ötesi yok. En iyisi gidip yatmalı sırt üstü, böyle biter bu dünyanın derdi; kadının fendi erkeği yendi.

O olmadı, bu olmadı; Ayşeciğin donu fiştanına uymadı; yedi iklim dört cihan duydu da bizim pire cenapları duymadı. Nihayet götürdüler cellâda. Bir vurdu, bir daha vurdu cellâd. İmdat imdat. Vurdu durdu, durdu vurdu, vurdu durdu derken sabah oldu erken. Sonra pire başladı ağlamaya, deve başladı uçmaya. Duyan oldu bunu, duymayan oldu bunu. Fakat ben gözlerimle gördüm. Şöyle kanat çırpıttı deve, bir daha çırpıttı, havalamıverdi. El etti bize, selâm etti havadan, tavuk çıktı yumurtadan, yumurta nereden çıktı onu gayri bilemem, ama inci, mercan çıktı balıktan. Balık ta çıktı balıktan. Balık çıktı tavadan, tava çıktı tavadan, kısmet geldi havadan. Hele dur yahu akıl gitti gider zıvanadan. Dün gece sabahı etti anan. Nerede idin a oğlan. Soğan kurdı siniye; oğul yiye, bol yiye diye diye ayrana yoğurt ezdi, üç öğün namazında adını tesbihe dizdi. Ha geldi, ha taze geldi, ha şimdi geldi, hey geldi gelir. O gele dursun biz gelelim, işimize. Sağa döndüm hofladım, sola döndüm pofladım, olmadı da olmadı. Ha dedim anlatayım masalımı, sıvazlayıp-sakalımı, başladım gır gır söylemeye. Ama Ali dedim, Veli dedim, üçte ondan evveli dedim arkasını diyemedim. Diyemediklerim bende kaldı, siz diyebileceklerime kulak verin.

da roğrudan doğruya halktan derlenmiş ceman 1.255.000 beyitten müteşekkildir.

Fin edebiyatında ehemmiyetli bir mevkii olan bu serinin Millî Kütüphanemize tam takım halinde hediye edilmesi, Türk ve Fin milletleri arasında mevcut eski millî bağlar göz önünde tutulursa, ayrıca bir hususiyet ve değer kazanmaktadır.

İşte böyle, ne siz vardınız dünyada, ne beniz, ne babanız, ben gezerdim tek başıma. Bir de baktım, bir gün bir karış boylu, bir metre sakallı camız tezeği gibi kat kat akıllı bir köse çıktı karşıma, merhaba dedikten, hoş beş ettikten sonra, 'anladım ki kösenin bir derdi var: — Ne o köse efendi, dedim. Bir şey mi canım sıkıldı?

O açtı ağzını, yumdu gözünü söyledi söyledi. — Dur yahu dedim, arkandan atlı mı kovalıyor, biraz yavaş ol.

Anlattı böyle tek tek, ben dinledim yavaş yavaş, tıpkı sizler gibi:

Günlerden bir gün, yani aslanların korktuğu, farelerin uçtuğu devirlerde bir karış boylu, metre sakallı, kat kat akıllı köseçimizin parası kalmadı elinde. Evde dokuz oğlan, sekiz kız, bir ana, bir baba, eder ondokuz kişi aç kalmışlar. Kime gitsinler de karnımız aç desinler. Alimallah ayıplayıverirler. Dünya kemlik dünyası. Elin ağzı torba değil ki büzesiniz. Yapmasaydı o kadar çoluk çocuk deyiverirler. Düşünmezler, bu Allahın işidir, kimse çare bulamaz diye. Kimine on yirmi çocuk verir, kimine de uzaktan baktırır. Neyse köse ne yaparsın? Kalkar gider ahıra, malı mülkü bir tek öküzü pazara satılığa götürür. Dünya köttülük dünyası derim de inanmazsınız. Köseceğiz öküzünü doğru dürüst satamamış. Bir gelen öküzün boynuzlarını kesmiş; bir gelen öküzün kuyruğu biçimsiz demiş, köse öküzün kuyruğunu düzeltmiş. Sakalı yok, bıyığı küçük, kulağı uzun, burnu eğri, gözleri şaş, karnı şiş, aklı kısa, ayakları topal diyen demiş, köse de her diyenin aklına uymuş, kâh kesmiş öküzü, kâh döğmüş. Sonunda da koşkoca hayvanı kuşa döndürmüş. Köse şimdi nasıl oldu diye soracak olur, ama hemen bir kâhkaha kopmuş:

— Köse demişler bu ne biçim öküz böyle? Hani bunun kuyruğu, kulağı? Boynuzlarının burnunu ne yaptın? Ayaklarına ne olmuş? Gözleri ağlamış mı ne?

Köse şaşırıp kalmış. Hem yap demişler önceden, hem de gülüp alay etmişler sonradan. Ağlıyacak gibi olmuş, zavallı. Şöyle etrafına

ARAŞTIRMALARI

bir bakayım deyince kendisiyle alay edenlerin kırk küçük —tıpkı kendisi gibi— adamlar olduğunu görmemiş mi? İçinden sizin alacağınız olsun; ben bilirim yapacağımı demiş. Kösenin aklına bir şeytanlık gelmiş, gitmiş birbirine benzer iki tavşan tutup birini eve koymuş, birini pazar yerine getirmiş. Etrafını saran kırk kösenin yanında tavşana demiş ki:

— Hadi git Tavşan, ablana söyle de pilâv yapsın, tatlı yapsın, aklına ne gelirse yapsın; iki saat sonra buraya getirsin.

Tavşan dinlememiş bu sözleri, çekmiş gitmiş dağlara. Köseler:

— Köse demişler; 'senin evin bu tarafta halbuki tavşan dağlara, taşlara gitti.

Köse hazır cevabı hemen yapıştırmış: — Siz bilmezsiniz, o kestirmeden gidiyor.

İki saat sonra Kösenin karısı bir elinde yemekler, öbür elinde tavşan çıkar gelir. Meğer Köse karısını tenbihlemiş, filân saat sonra filân filân yemeklerle, hem de şu tavşanla filân yere çıkar gelirsin. Kırk Köseler şaşırılmışlar: Bize sat bu tavşanı, bize sat diye bağırmışlar.

DEDE KORKUTTAN: DİRSE HAN OĞLU BOĞAÇ EFSANESİ

(Baştarafı 260. sayfada)

Kol but olup düşüp yere ölmeyince
Bu aranma yollarından dönmeyeyim
Giden oğul, daha nasıl yanmayayım

Bakar ki, Han'ın surati hep öyle asık, sesi hep öyle kesik, iş başa düştü der, kırk kızı alır, kırk ata biner, düşer yollara. Az gider, uz gider, nihayet yeşil ot üstünde al kan izi bulur, oğlunu yerde kan revan içinde yatar görür, seslenir:

Anacığın, der, kurban kul
Ses ver oğul ses ver oğul
Kulun kurbanın olayım
Ömrümce dilsiz kalayım
Şimdicek sen gel de dile
Aç gözünü canım dile
Kara başım kurban sana
Canım olsun derman sana

Kalb kalbe karşıdır demişler, bir gönülden kopan sesi baygın da olsa, yarı ölü de olsa, öteki gönül duymaz olur mu? Oğlanın, göz kapakları aralanır, ağzı açılır, fısıltısı duyulur:

Sorma yaralıyan kim
Gel ak südünü emdiğim
Sakin korkma canım ana

mışlar. Köse:

— Alın demiş, bir öküz fiatına bir tavşan.

Öküz değil, deve fiatına da olsa Köseler alacaklarmış zaten. Köse öküzünün acısını çıkarmış tavşanı satmış. Kırk Köseler tavşanı ortalarına alıp demişler ki:

— Tavşan her birimizin karısına uğra bize yemek getirsinler.

Tavşan vurmuş gitmiş dağlara taşlara. Köseler ha beklerler, ha beklerler, ne gelen var, ne giden, ne de tavşandan bir haber? Kösenin oyun ettiğini anlamış kırk aptal, ama geç anlamış. Gidelim Köseye bir hal edelim, bizimle alay nasıl olurmuş ona gösterelim, demişler. Kösenin kulağı delik, bunları duymuş, hazırlanmış. Köseler geldiklerinde buyur etmiş içeri:

— Hiç olmazsa demiş, birer kahve içimlik oturun.

Köseler kahve içmeye girmişler. Köse karısına seslenmiş:

— Hanım bize kırk kahve pişir kırkı da şekersiz olsun. Karısı:

Bundan ölüm yoktur bana
Düşende boz atlı hızır
Baş ucumda oldu hazır
Üç kere yaram sığıadı
Dedi korkumuz kalmadı
Dinlersen Hızır öğüdü
Dağ çiçeği ana südü
Birebir senin yarana.
Tam vaktinde geldin ana
Kırk fidan kız dağa düşer
Çiçek toplar üçer beşer
Ana göğsün sıkır sıkır
Sonunda kanlı süt çıkar
Çiçeği süde katarlar
Yaraya merhem tutarlar
Yaralıyı sarıp ata
Düşse kalka, çıka bata
Otağa geri dönerler

Tabii sonunda, onlar erer muradına, biz çıkalım kerevetine. Kötü kırkların hilesi anlaşılır. İyi kırkların devası yerini bulur. İhtiyar Dirse'nin yerine genç Boğaç tahta kurulur. Hemen, edebiyatımıza da, böyle tecellilerin kısmet olmasını dileyelim.

Behçet Kemal ÇAĞLAR.

- Pişirmem demiş. Köse:
- Pişireceksin demiş. Karısı:
- Pişirmem demiş.

Köse demiş pişireceksin, karısı demiş, pişirmem, başlamışlar böylece döğüşmeye. Köse en sonunda dayanamamış, çıkardığı bıçağı karısının boğazına saplamış. Kadın:

— Of anam demiş, kanlar içinde yere yuvarlanmış.

Köseler korkup telaşlanmışlar:

— Hay köse neden yaptın canım. Kahve içmemiz şart değildi ya... Köse sakin: Korkmanın demiş, şimdi ben onu diriltmesini biliyorum. Sız bilmezsiniz, kedi gibi yedi canlıdır o. Günde beş on kere ölür, yine dirilir. Kırk köseler meraklanmışlar: Hadi bakalım dirilt te görülim demişler. Köse:

— Nah işte böyle demiş ve cebinden bir düdüğü çıkararak öttürmüştü.

Düdüğü öter ötmeyen karısı ayağı fırlamış. Köse:

— Bize sat bu düdüğü, bize sat demişler. Köse:

— Parayı veren düdüğü çalar demiş; birer altına birer düdüğü satmış.

Kırk köselerin kırkı da kösenin bu ikinci oyununa kanarak hiç yoktan karılarıyla kavga edip öldürmüşler. Ölen insan düdüğü değil a. top patlasa yine uyanmaz. Köse de bir düdüğün hatırına karılarından olmuşlar. Öttürmüşler, öttürmüşler düdüğü, diriltememişler karılarını.

— Vay demişler, köse bunu da bize etti ha öyle mi?

Kalkmışlar, Köseyi öldürmeye. Ama Köse bilmiş başına gelecekleri. Ayağında çarık, omuzunda heybe çıkıp gitmiş bilinmez ülkelere. Gide gide gitmiş, deniz kenarında bir çobana rastgelmış, bakmış, çoban düşünceli.

— Ne var hemşerim demiş, ne düşünüp durursun? Çoban:

— Ah keşki öyle olsaydı demiş. Beni Pa-disahın kızıyla everecekler; ben fakir bir çobanım, Padişah kızıyla evlenemem ki?

— Bundan kolay ne var hemşerim, demiş Köse. Madem evlenmek istemiyorsun evlenme.

— Peki iyi söyledin, hoş söyledin, ama bu sürüyü ne yapayım?

— Düşündüğün şeye bak? Ben varım ya canım. Hem ne olur sanki; sen gelinceye kadar ben bakiveririm sürüye.

Çoban akıl akıldan; el elden üstündür diyerek koyunlarını Köseye bırakarak gitmiş, gideceği yere!

Köse ağı kulaklarında güle oynaya, şarkı türkü söyleye evin yolunu tutmuş. Giderken Kırk köseler çıka gelmişler karşısına. Hemen yakasına yapışıp:

— Seni öldüreceğiz, demişler.

— Durun sersemeler durun, demiş Köse. Şu sürüye bakın? İsterseniz sizlerin de olabilir böyle sürü?

Köseler yine telaşlanıp:

— Bize de bul; bize de bul demişler. Nerden buldun, nasıl buldun? Köse:

— Aha, demiş şu denizin dibinden.

Köse, Kırk Kösenin kırk ayağına kırk bilyük taş bağlayıp:

— Haydi bakalım demiş; kendinizi gösterin? Kim daha çabuk, kim daha önden girerse, en çok onun sürüsü olur.

Köseler birbirleriyle yarış mı. kavga mı ne dersiniz deyin, denize girip ses vermez yerlere gitmişler. Onlar da karılarının gittiği öteki dünyada sen ben kavgasına katılmışlar. Bir daha da bu yer yüzüne dönmemişler.

Metre sakallı, kat kat akıllı Köse kırk köselerin hesabını görüp evine döndüğünde şöyle rahatça bir nefes almış..

SÜMERBANK

Sermayesi: 200.000.000 Türk Lirası

Merkezi: ANKARA

Şubeleri: İSTANBUL, GALATA
ve BAĞÇEKAPİ

Vadeli ve vadesiz tasarruf
mevduatıyla tasarrif mevduatı

en müsait şartlarla
kabul eder.

T. C. Ziraat Bankası

Vadesiz Tasarruf Hesapları
1950 yılı ikramiyeleri
İSTANBUL ve ANKARA'DA

8 Ev

AYRICA:

200.000 Liralık
Para ikramiyeleri.

Acele 150 liralık bir hesap açtırınız.
Her 150 lira için ayrı bir kura
numarası verilecektir.

10 Mart, 15 Mayıs çekilişlerinde yalnız para ikramiyeleri; 30 Haziran, 31 Temmuz, 29 Ağustos, 30 Eylül, 28 Ekim, 30 Aralık, çekilişlerinde ise, bazılarında iki ev olmak üzere hem ev, hem para ikramiyeleri vardır. İkramiyeye giriş şartlarını Bankalarımızdan öğreniniz.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Senelik abonesi 300, altı aylık abonesi 150 kuruştur.

Yurd dışı senelik abone 2 dolardır.

Adres değiştirmeler hiçbir şart ve ücrete tâbi değildir.

Basılmayan yazılar talep vukuunda iade edilir.

İdare yeri: Yeşildirek, Necip Ef. Sok. No: 24 — İstanbul

Basıldığı yer: M. SIRA LAR Matbaası

